

Hoofdredacteur ESB,
Associate Professor RSM Erasmus University
a.jolink@sdu.nl

Leerrecht

Wordt de AOW onbetaalbaar? Voor de één een vraag, voor de ander een onontkoombaar feit. De discussie over de financiering van de AOW is zo oud als de AOW zelf en vele commissies hebben het hoofd gebogen en gebroken over deze pijler van de Nederlandse naoorlogse welvaartsstaat. Maar nu is het echt mis doordat er meer vragers dan aanbieders van AOW-gelden komen. Volgens een beproefd marktcept zou bij een toenemende vraag en een afnemend aanbod de prijs moeten gaan schuiven en daar zit nu gelijk de crux: de vragers van AOW-gelden zijn niet degene die de prijs betalen. De huidige en toekomstige generaties werkenden zouden grofweg twee keer zoveel aan AOW-premie moet gaan fourneren om de babyboomers en post-babyboomers een prettige oudedag te bezorgen. Je ziet de bui al hangen voor deze jongere generatie en daarom wordt er koortsachtig gezocht naar bezwerende remedies zoals het formaliseren van de feitelijk al gefiscaliseerde AOW, aandrang tot langer doorwerken en wat dies meer zij. Volledigheidshalve moet ook de categorie mensen worden genoemd die de bui niet ziet hangen en de gehele AOW-kwestie afdoet als een (s)linkse verkapte vorm van inkomenspolitiek. Zoveel mensen, zoveel meningen.

In alle discussies over waar de last van de vergrijzing moet worden neergelegd worden alle grenzen van de arbeidsruimte onderzocht, zowel in de lengte als in de breedte. Langer werken per dag, per week, per leven. Opvallend is dat in deze discussie de onderste leeftijdsgrens voor toetreding tot de arbeidsmarkt nooit ter sprake komt. Dit is begrijpelijk omdat de ondergrens van de werkwilligen veelal wordt vastgesteld door de leerplicht van 16 jaar, en binnenkort als het meezit van 18 jaar. (Nieuwsbericht MinOCW, 15/5/06). Het is echter verleidelijk om ook deze grens te slechten.

Vooropgesteld dat een ieder het onderwijs zou moeten krijgen waar zij of hij behoefte aan heeft, is het huidige honderdjarige systeem van leerplicht in Nederland er vooral op gericht de behoefte van de leerplichtige als allerlaatste mee te wegen. Voorop staan belangrijke redenen voor de leerplichtwet, variërend in de tijd weliswaar, zoals het disciplineren van ouders om hun kinderen naar school te laten gaan, de kinderen disciplineren door ze van de straat te houden, of modernere varianten zoals het bijbrengen van de vaardigheden die behoren bij de kenniseconomie. Om deze en andere redenen hebben we met elkaar besloten dat kinderen tussen de 5 en 16-18 jaar tussen 8.30 uur en circa 15.00 uur doordeweeks een vaste dagbestemming hebben.

De gedachte om de leerplicht te laten vervallen is niet nieuw en soms is het zelfs beargumenteerd. In het licht van de financiering van de AOW krijgt de afschaffing van de leerplicht echter weer nieuwe glans. Als we de leerplichtige, maar niet erg leergierige, jongere langzaam maar zeker vóór hun zestiende richting arbeidsmarkt kunnen begeleiden dan zouden we weer een aantal schouders hebben die de AOW-last kunnen dragen. Alle beetjes helpen, tenslotte. Waarschijnlijk kunnen we het aloude meester-gezelmodel wel weer van stal halen en kunnen we laten zien dat leren in de praktijk veel efficiënter is dan leren in de schoolbanken. Uiteraard kunnen de lonen niet al te hoog zijn, want ervaring hebben deze nieuwkomers niet, maar wellicht dat een thuiswoonplicht de kosten van onze jonge werkers wat kan drukken.

Een iets grotere hobbel in dit plan is af te komen van de leerplichtwet zelf. Na alle Kinderwetjes en dergelijke uit 1874 genieten kinderen een beschermde status. Dat heeft zo z'n voordelen maar het maakt het wel lastig om van de leerplicht af te komen. Een oude oplossing hiervoor is om te beargumenteren dat plichten en rechten altijd samengaan. In dat opzicht is het zelfs nog wel mooi ook, om iedereen leerrechten te geven, waar je dan uiteraard geen gebruik van hoeft te maken. In het beste geval zou je zelfs nog de leerrechten kunnen verhandelen zodat je er ook als jongeling in een goede markt een aardige som aan kunt overhouden. Leerrechten dus; de oplossing. De groep werkwilligen zullen hun rechten verkopen of laten verjaren en daarmee ondersteunen ze, onbewust, het behoud van de AOW-last. Eind goed, al goed.

In de zomer van 2006 loodste staatssecretaris van Onderwijs Rutte zijn plan voor de leerrechten probleemloos door de Tweede Kamer.